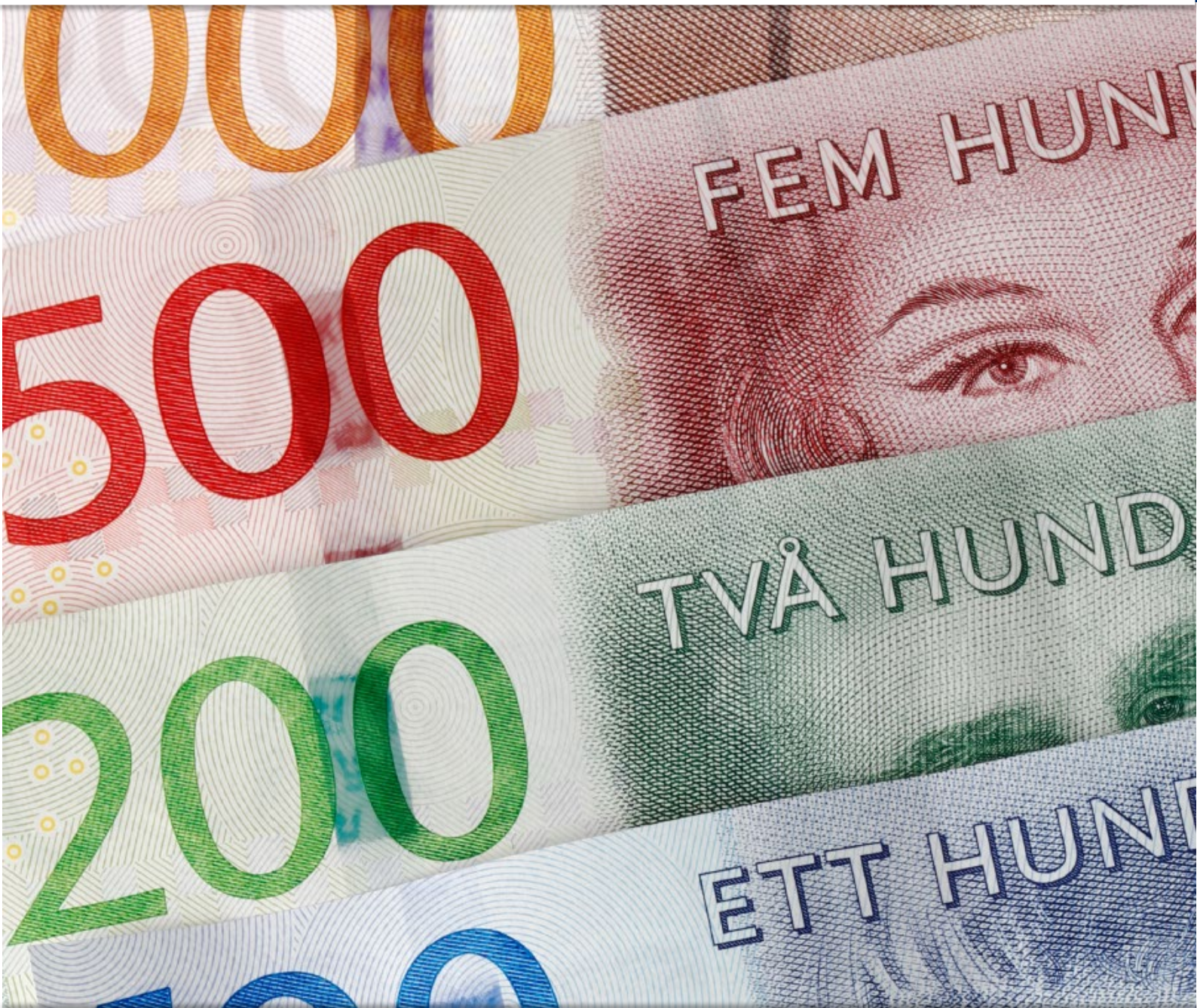

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland

Ett riskbaserat förhållningssätt

Förstå och motverka riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i din verksamhet

Innehåll

Inledning	3
Den allmänna riskbedömningen	4
Identifiera risker och riskfaktorer i verksamheten	4
Produkter och tjänster	4
Riskfaktorer	5
Hur stor är risken?	6
En pågående process.....	7
Riskbedömning av kunden – kundens riskprofil	8
Låg risk och hög risk förknippad med kundrelationen	8
Misstanke om brott i högriskrelationer	8
Uppföljning av kundens riskprofil	9
Rutiner och riktlinjer	10
Kundkännedom	11
Övervakning och rapportering till Finanspolisen	14
Bevarande av handlingar och uppgifter	14
Intern kontroll	14
Anställda och uppdragstagare	15

Inledning

Penningtvätt handlar om att dölja sambandet mellan brott och pengar eller annan egendom. Problemet med att dessa tillgångar integreras i den legala ekonomin är såväl nationellt som internationellt. Penningtvätt kan leda till omfattande negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet och ekonomi. Finansiering av terrorism handlar om att pengar eller annan egendom samlas in, tillhandahålls eller tas emot i syfte att användas för terrorism.

Lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) trädde i kraft den 1 augusti 2017 och syftar till att förhindra att näringsverksamheter utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det är flera organ som har tillsyn enligt penningtvättslagen. Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götalands län (länsstyrelserna) har bland annat tillsyn över redovisningskonsulter, skatterådgivare och vissa oberoende jurister. Varuhandlare och konsthandlare omfattas under vissa förutsättningar också av länsstyrelsernas tillsyn liksom pantbanker, kontorshotell och postboxföretag. Penningtvättslagen kompletteras av förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism samt av de föreskrifter och allmänna råd som tagits fram gemensamt av länsstyrelserna. Du hittar dessa författningar på länsstyrelsernas respektive webbplats.

En avvägning mellan att motverka att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och möjligheten att driva en effektiv verksamhet förutsätter ett riskbaserat förhållningssätt. Det innebär att åtgärderna mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska stå i proportion till riskerna i verksamheten.

Det riskbaserade förhållningssättet ska genomsyra verksamhetsutövarens arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Tre centrala delar i detta arbete är att du som verksamhetsutövare ska göra en allmän riskbedömning av verksamheten, göra riskbedömningar av dina kunder (kundens riskprofil) samt upprätta rutiner och riktlinjer.

Länsstyrelserna har tagit fram det här informationsmaterialet för att underlätta för dig som verksamhetsutövare att uppfylla dessa krav. Materialet utgår från penningtvättslagen och länsstyrelsernas föreskrifter och allmänna råd.

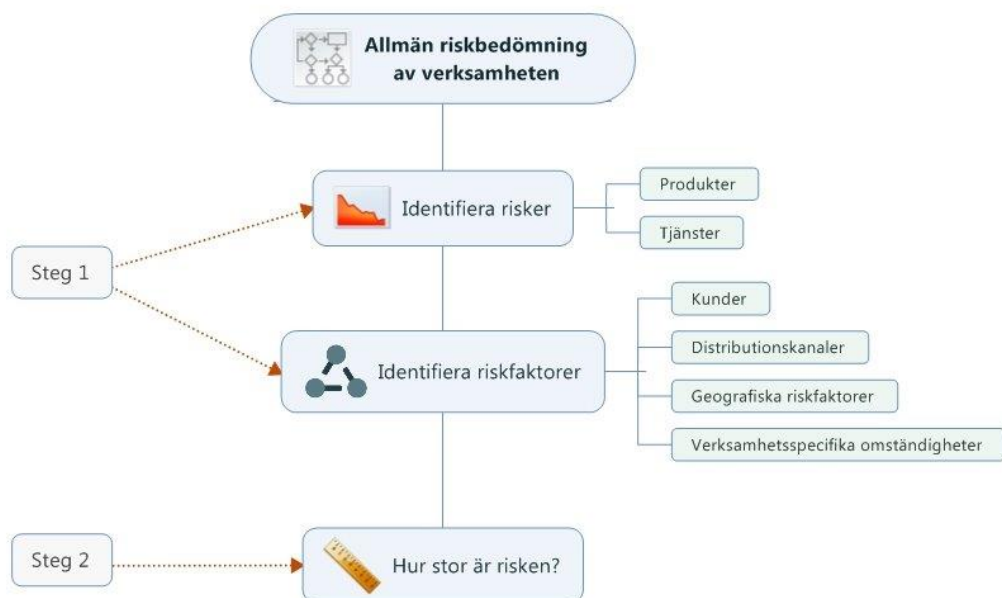
Är du osäker på om din verksamhet omfattas av penningtvättsregelverket och länsstyrelsernas tillsyn? En förteckning över samtliga verksamheter samt information om vår tillsyn finns på länsstyrelsernas respektive webbplats.

Den allmänna riskbedömningen

Som verksamhetsutövare är du skyldig att bedöma vilka risker som finns för att din verksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Den allmänna riskbedömningen ska ligga till grund för verksamhetens rutiner och riktlinjer samt övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Den allmänna riskbedömningen ska sammanställas i ett dokument. Hur omfattande dokumentet behöver vara beror bland annat på vilka risker du har identifierat samt verksamhetens storlek och art. Med storlek menas bland annat omsättning, antal anställda och verksamhetsställen. Med art menas exempelvis vilken typ av verksamhet du driver och vilka varor eller tjänster du erbjuder.

När du gör den allmänna riskbedömningen ska du börja med att identifiera hur din verksamhet skulle kunna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Därefter ska du bedöma hur stor risken är för att verksamheten utnyttjas på detta sätt.

Identifiera risker och riskfaktorer i verksamheten

Det första steget är att kartlägga och identifiera på vilka sätt de produkter och tjänster som du erbjuder i verksamheten *skulle kunna* utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Därefter ska du kartlägga och identifiera faktorer som påverkar risken för att ett utnyttjande av din verksamhet sker.

Produkter och tjänster

När du kartlägger och identifierar riskerna med dina produkter eller tjänster kan följande frågor ställas.

- Är det möjligt att använda produkterna eller tjänsterna för att dölja viss egendoms samband med brott eller för att samla in eller vidarebefordra pengar eller annan egendom till en terroristorganisation?

- Vilka egenskaper i produkterna eller tjänsterna gör dem sårbara för försök till penningtvätt eller finansiering av terrorism?

Nedan följer ett exempel där det fiktiva bolaget Redovisningsbyrå AB har bedömt hur deras tjänster typiskt sett skulle kunna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Exempel 1 – Identifiering av risker med erbjudna tjänster

Redovisningsbyrå AB har identifierat att det finns risk för att företagets tjänster kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism genom bokföring av:

- Kontantbetalda fakturor
- Aktieägartillskott
- Lån från fysiska personer
- Kapitaltillskott utan underlag
- Utlandsbetalningar
- Fakturor som kan vara osanna

Risikfaktorer

När du kartlägger och identifierar faktorer som påverkar risken för att produkterna eller tjänsterna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism ska du särskilt beakta riskfaktorer som är kopplade till:

- **Kunder** – beakta sådana generella risker som är förknippade med de kundkategorier som du riktar dina produkter eller tjänster till. Det kan exempelvis vara kontant-intensiva kunder eller kunder i en specifik bransch. Utgå från vad som är känt om den aktuella kundkategorin och din kunskap om dina egna kundrelationer.
- **Distributionskanaler** – beakta hur dina produkter eller tjänster levereras till kunden. Leveranser genom en tredje part eller via ett webbaserat forum kan exempelvis göra det svårare för dig att överblicka hur produkterna eller tjänsterna används av kunden. Det innebär en högre risk.
- **Geografiska riskfaktorer** – beakta förhållanden i de länder där dina produkter eller tjänster erbjuds eller där dina kunder har sin verksamhet. Beakta exempelvis om landet har hög korruption eller saknar ett fungerande penningtvättsregelverk. Din kunskap om landet är avgörande för att du ska kunna identifiera riskerna.
- **Verksamhetspecifika omständigheter** – beakta exempelvis din verksamhets storlek och organisatoriska komplexitet.

Exempel 2 – Identifiering av riskfaktorer

Redovisningsbyrån AB har identifierat följande riskfaktorer som påverkar risken för att byråns bokföringstjänster utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Riskfaktorer

- Redovisningsbyrån AB saknar erfarenhet om en kundkategoris bransch.
- Redovisningsbyrån AB har en kategori av kunder som driver kontantintensiv verksamhet.
- Redovisningsbyrån AB har kunder med verksamhet som har koppling till länder med betydande korruption och avsaknad av penningtvättslagstiftning.
- Redovisningsbyrån AB har kunder på distans som byrån sällan eller aldrig träffar.

Hur stor är risken?

När du har identifierat riskerna och riskfaktorerna i verksamheten behöver du ta ställning till hur stor risken är för att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Risknivåerna kan exempelvis delas in i låg, normal eller hög risk.

I din bedömning kan du ställa dig följande frågor.

- Vilken risknivå är förknippad med produkterna eller tjänsterna som verksamheten erbjuder?
- Hur sannolikt är det att de identifierade faktorerna – kunder, geografiska faktorer, distributionskanaler eller andra verksamhetsspecifika omständigheter – påverkar risken för att produkterna eller tjänsterna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism?
- Hur stor bedöms den sammantagna risken vara i verksamheten?

Nedan är ett schema över hur de risker som är förknippade med verksamhetens produkter och tjänster kan påverkas av olika riskfaktorer i verksamheten samt vilken risknivå den sammantagna bedömningen kan leda till:

Produkter & tjänster	Riskfaktorer		
	Låg sannolikhet	Medelstor sannolikhet	Hög sannolikhet
Låg risk	Låg risk	Normal risk	Normal risk
Normal risk	Normal risk	Normal risk	Hög risk
Hög risk	Normal risk	Hög risk	Hög risk/misstanke

För att du ska kunna bedöma hur stor risken är för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten behöver du ha förståelse för hur produkterna, tjänsterna och de olika riskfaktorerna påverkar varandra. Exempelvis kan en faktor utgöra en låg risk om den ses för sig, men en högre risk om den kombineras med andra faktorer.

Exempel 3 – Bedömning av riskens storlek

Redovisningskonsulten AB gör bedömningen att den generella risken för att de erbjudna bokföringstjänsterna (i exempel 1) utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism är **låg**. Kontantbetalda fakturor är exempelvis sällsynta, några osanna fakturor har aldrig upptäckts eller misstänkts och kapitaltillskott utan underlag godkänns inte.

Redovisningskonsulten AB anser dock att flera av de identifierade riskfaktorerna (i exempel 2) innebär att risken blir högre. Redovisningskonsulten AB har bland annat två kunder på distans som delvis verkar i länder med hög korruption. Redovisningskonsulten AB har också flera kunder inom restaurangbranschen som hanterar mycket kontanter.

Sammantaget gör Redovisningskonsulten AB bedömningen att risken för att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism är **normal**.

En pågående process

Risken för att din verksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism kan öka eller minska beroende på förändringar i såväl verksamheten som omvärlden. Arbetet med att kartlägga och identifiera riskerna i verksamheten är en pågående process. Du har ett eget ansvar att genom omvärldsbevakning vara uppmärksam på nya risker och tillvägagångssätt för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Exempel 4 – Förändringar i verksamheten

Uppdatering av den allmänna riskbedömningen

Redovisningsbyrån AB bedömer fortfarande att bokföringstjänsterna i sig utgör en låg risk (i exempel 1). De tidigare identifierade riskfaktorerna (i exempel 2) finns kvar, vilket förhöjer den sammantagna risken till normal (i exempel 3).

Redovisningsbyrån AB har tidigare huvudsakligen bokfört åt företag i restaurang och IT-branschen. Efter att Redovisningsbyrån AB i december år X har fått nya uppdrag som omfattar bokföring åt två växlingskontor bedöms risken förhöjas ytterligare. Den nya kategorin av kunder tillhör en bransch där företagen utför finansiella transaktioner. Redovisningsbyrån AB bedömer att det kan finnas en hög risk för att de nya kundernas egna verksamheter utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Redovisningsbyrån AB bedömer att den nya kundkategorin utgör en högriskfaktor i byråns verksamhet. Den sammantagna risken för att redovisningsbyrån utnyttjas för penningtvätt bedöms nu vara **hög** i stället för normal. För att göra fortlöpande utvärdering av riskerna i verksamheten, bokas ett avstämningsmöte in var tredje månad.

// Uppdatering av den allmänna riskbedömningen gjord den 4 januari år X.

Tänk på följande!

- Den allmänna riskbedömningen ska dokumenteras.
- Du har en skyldighet att utvärdera den allmänna riskbedömningen regelbundet och minst en gång per år.
- Du ska **alltid** utvärdera den allmänna riskbedömningen innan din verksamhet erbjuder nya eller väsentligt förändrade produkter eller tjänster, riktar sig till nya marknader eller gör andra förändringar som är relevanta för verksamheten.
- Du ska anteckna datumet för varje utvärdering.
- Om du efter din utvärdering anser att riskerna i verksamheten har förändrats, ska du uppdatera riskbedömningen med de nya omständigheterna och slutsatserna.

Riskbedömning av kunden – kundens riskprofil

Som verksamhetsutövare ska du bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med varje kundrelation. Bedömningen sker med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen samt din kunskap om den aktuella kunden och kundens bransch. Riskbedömningen av den enskilda kunden innebär att du tilldelar kunden en så kallad riskprofil.

Låg risk och hög risk förknippad med kundrelationen

Din bedömning av kundens riskprofil styr vilka åtgärder som du ska vidta för att lära känna din kund, det vill säga uppnå kundkännedom. Om du bedömer att det rör sig om en lågrisk-kund räcker det med förenklade kundkännedomsåtgärder. Om det däremot rör sig om en högriskkund krävs skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom. Se även avsnittet nedan om Rutiner och riktlinjer i den del som avser anpassade åtgärder när kundrelationen är förknippad med låg eller hög risk.

Omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är **låg** kan bland annat vara att kunden är en stat eller en kommun, att kunden har hemvist i ett land med låg korruption eller är börsnoterat inom EES.

Omständigheter som kan tyda på att risken är **hög** kan bland annat vara:

- Kundens ägarstruktur framstår som ovanlig eller för komplicerad för dess verksamhet.
- Kunden driver kontantintensiv verksamhet.
- Kunden är en juridisk person, en trust eller en liknande juridisk konstruktion som har till syfte att förvalta en fysisk persons tillgångar.
- Kunden har hemvist i en stat med betydande korruption eller som saknar effektiva system för bekämpning av penningtvätt eller finansiering av terrorism.
- Verksamhetsutövarens affärsrelationer eller transaktioner med kunden sker på distans.
- Kundens betalning av verksamhetsutövarens produkter eller tjänster görs av någon som är okänd eller saknar koppling till kunden.

Misstanke om brott i högriskrelationer

Om du genomför en transaktion eller ingår en affärsförbindelse med en kund som förknippas med hög risk behöver du vidta skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom. I fall du misstänker att någon av kundens transaktioner eller aktiviteter kan ha en koppling till penningtvätt eller finansiering av terrorism är du skyldig att rapportera det till Finanspolisen.

Skyldigheten att rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner gäller oavsett den bedömda risknivån på kunden. Ytterligare information hittar du under avsnittet om Rutiner och riktlinjer i den del som gäller övervakning och rapportering till Finanspolisen.

Exempel 5 – Kundens riskprofil

Redovisningsbyrån AB har blivit kontaktad av företaget Bilhandlaren AB som vill få hjälp med sin bokföring. Redovisningsbyrån AB har hämtat uppgifter från Bilhandlaren AB:s företrädare, företagets senaste årsredovisning och webbplats samt ur Bolagsverkets näringslivsregister. Redovisningsbyrån AB beaktar följande omständigheter:

- Företaget säljer bilar från ungefär 50 000 kr och uppåt.
- Kundstock: Huvudsakligen engångskunder, ofta från andra delar av landet. Det är inte ovanligt att kunderna befinner sig på distans och företräds av ombud.
- Kontant hantering: Relativt sällsynt få kontanta försäljningar, men när affärerna görs med kontanter kan det bli höga belopp.
- Omsättning: 30 mkr för år X
- Antal verksamhetsställen: 1
- Styrelserepresentation: Samma styrelse i mer än tio år.
- Revision: Företaget har en auktoriserad revisor.

Slutsats

Bilhandlaren AB hanterar stora kontanta belopp och en del av deras kunder företräds av ombud. Redovisningsbyrån AB gör därför den sammantagna bedömningen att det finns en **hög** risk för att bokföringstjänsterna kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det innebär att Redovisningsbyrån AB behöver vidta skärpta kundkännedomsåtgärder innan redovisningsbyrån kan ingå en affärsförbindelse med kunden.

Uppföljning av kundens riskprofil

Under pågående affärsförbindelser har du som verksamhetsutövare en skyldighet att löpande följa upp kunden. Om du får kännedom om omständigheter som ger anledning till en annan risknivå ska riskprofilen uppdateras. Ett exempel på en sådan situation kan vara om en kund med låg riskprofil efterfrågar en ny tjänst som du har bedömt innebära en högre risk för penningtvätt. Kundens riskprofil ska då uppdateras till en högre risk.

Exempel 6 – Utvärdering och uppdatering av kundens riskprofil

Bilhandlaren AB - Tillägg till kundens riskprofil

Redovisningsbyrån AB har tidigare bedömt att Bilhandlaren AB har en hög riskprofil eftersom bilarna säljs för ungefär 50 000 kr och uppåt och att det går bra för kunderna att betala kontant. Eftersom bilhandlarens riskprofil är hög har Redovisningsbyrån AB en skyldighet att följa upp företaget med tätare intervaller än om det hade rört sig om en kund med normal eller låg riskprofil.

Vid Redovisningsbyrån AB:s uppföljning av kunden har det kommit fram att Bilhandlaren AB inte längre tar emot kontanter. Det finns därför inte längre anledning att ge Bilhandlaren AB en hög riskprofil, men eftersom Bilhandlaren AB fortfarande har distanskunder kan redovisningsbyrån inte heller fastställa en låg riskprofil. I stället bedömer redovisningsbyrån att Bilhandlaren AB har en normal riskprofil.

Eftersom Bilhandlaren AB nu inte har en hög riskprofil behöver Redovisningsbyrån AB inte längre vidta skärpta åtgärder för att upprätthålla kundkännedomen.

Tänk på följande!

- Riskbedömningen av den enskilda kunden (kundens riskprofil) utgår från den allmänna riskbedömningen.
- Din bedömning av kundens riskprofil styr vilka åtgärder som du ska vidta för att uppnå kundkännedom.
- Kundens riskprofil ska löpande följas upp under den pågående affärsförbindelsen.

Rutiner och riktlinjer

Som verksamhetsutövare ska du ha rutiner och riktlinjer för att motverka att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. De risker som du har identifierat i den allmänna riskbedömningen påverkar hur omfattande rutinerna och riktlinjerna behöver vara. Omfattningen beror också på din verksamhets storlek och art.

Rutinerna och riktlinjerna ska omfatta:

- Åtgärder för kundkännedom.
- Övervakning och rapportering till Polismyndigheten.
- Bevarande av handlingar inklusive behandling av personuppgifter.
- Intern kontroll, inklusive uppgift om vem som ansvarar för regelefterlevnaden.

Om du har anställda eller uppdragstagare i din verksamhet ska du även ha rutiner för:

- Lämplighetsprovning av anställda och uppdragstagare.
- Skydd mot hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder som riktas mot anställda, uppdragstagare eller någon annan som på liknande grund deltar i verksamheten.

Du ska också se till att dina anställda och uppdragstagare löpande får relevant utbildning och information för att kunna fullgöra skyldigheterna enligt penningtvättslagen och länsstyrelsens föreskrifter.

Kundkännedom

En viktig del av penningtvättsregelverket är att du som verksamhetsutövare ska känna dina kunder. Din kundkännedom ska vara tillräcklig för att du ska kunna hantera riskerna för att din verksamhet utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Som verksamhetsutövare har du en skyldighet att upprätta rutiner och riktlinjer för företagets kundkännedomsåtgärder. Av dina rutiner och riktlinjer ska det framgå när, hur och vilka kundkännedomsåtgärder som ska vidtas.

När ska kundkännedomsåtgärderna vidtas?

Kundkännedomsåtgärder ska vidtas:

1. Innan du ingår en *affärsförbindelse* med en kund.
2. Löpande och vid behov för att säkerställa att din kundkännedom är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism i affärsförbindelsen.
3. Innan du utför enstaka *transaktioner* när beloppet uppgår till motsvarande 15 000 euro eller mer. Kravet blir också aktuellt om du inser eller borde inse att det finns ett samband mellan flera transaktioner på mindre belopp som tillsammans uppgår till motsvarande 15 000 euro eller mer. För varuhandlare som omfattas av regelverket gäller kravet på kundkännedom när beloppet eller beloppen i kontanter sammanlagt uppgår till motsvarande 5 000 euro eller mer.

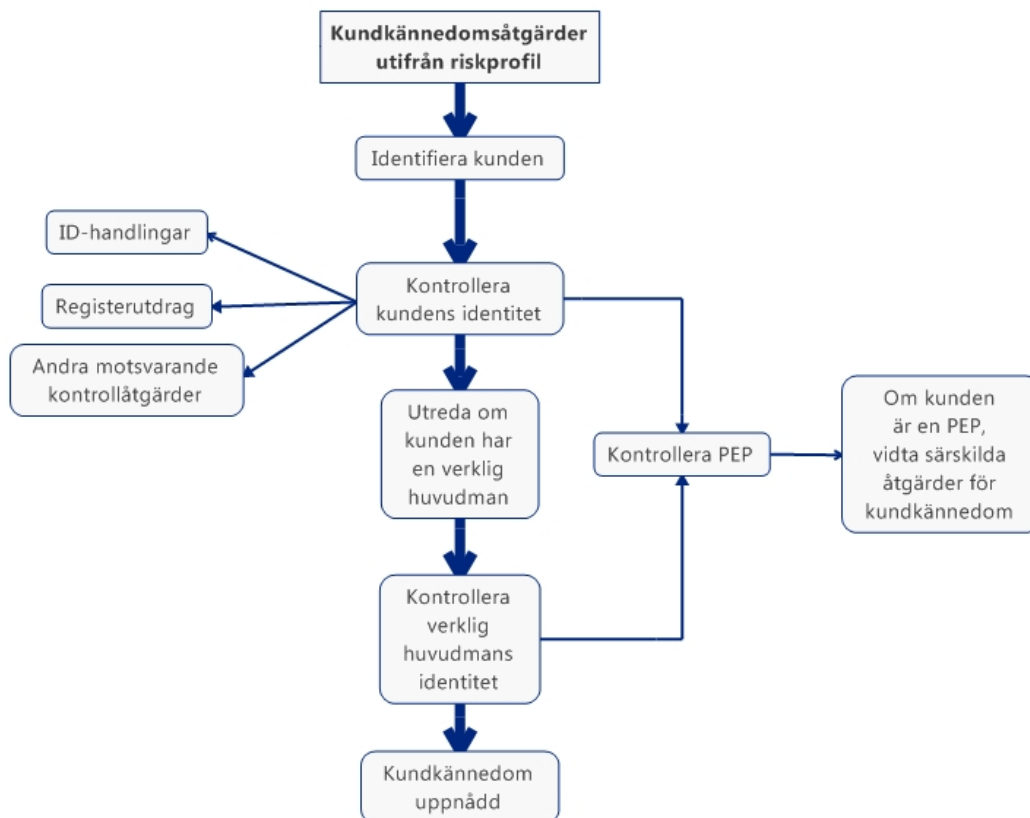
Åtgärder för kundkännedom

Kundkännedom innebär:

- Identifiering och kontroll av kundens identitet.
- Behörighetskontroll av personer som uppger sig företräda kunden.
- Identifiering och identitetskontroll av företrädaren.
- Utredning av om kunden har en verklig huvudman.
- Behov av att utse en så kallad alternativ verklig huvudman.
- Kontroll av den verkliga/den alternativa verkliga huvudmannens identitet.
- Bedömning av om kunden, kundens företrädare eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP).
- Bedömning av om kunden, kundens företrädare eller kundens verkliga huvudman är en närstående eller en känd medarbetare till en PEP.
- Information om affärsförbindelsens syfte och art.
- Fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen.
- Anpassade åtgärder när kundrelationen är förknippad med låg eller hög risk.

Rutinerna och riktlinjerna om kundkännedom ska också omfatta:

- Dokumentationen av de vidtagna åtgärderna
- Åtgärder som behöver vidtas om tillräcklig kundkännedom inte uppnås.

Identifiering och kontroll

Av dina rutiner ska det framgå hur du ska identifiera och kontrollera identiteten på dina kunder. Vilka åtgärder som behövs för att uppnå kundkännedom i det enskilda fallet beror bland annat på om kunden är en fysisk eller juridisk person, om kunden är på distans och på kundens riskprofil. Om kunden är en juridisk person ska du identifiera och kontrollera identiteten på behörig företrädare.

Verklig huvudman

Rutinerna och riktlinjerna ska omfatta din skyldighet att utreda om din kund har en eller flera verkliga huvudmän samt identitetskontrollen av dessa. En verklig huvudman är en fysisk person som ensam, eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar kunden. Kunder som är fysiska personer kan också ha en verklig huvudman, till exempel vid ett bulvanförhållande.

Om en juridisk person inte har någon verklig huvudman ska den person som är ordförande i styrelsen, VD eller innehar motsvarande funktion, anses vara alternativ verklig huvudman. Samma sak gäller om verksamhetsutövaren har anledning att anta att den identifierade personen inte är den verkliga huvudmannen.

Person i politiskt utsatt ställning – PEP

Av rutinerna och riktlinjerna ska det framgå att du ska identifiera om kunden, dess företrädare eller verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP) alternativt en familjemedlem eller en känd medarbetare till en sådan. En PEP är en fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion i en stat eller en funktion i ledningen i en internationell organisation.

Om kunden är en PEP ska du vidta åtgärder för att ta reda på varifrån tillgångarna kommer. Du ska även tillämpa en skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen.

Information om affärsförbindelsens syfte och art

Av rutinerna och riktlinjerna ska det framgå hur du inhämtar information om affärsförbindelsens syfte och art. Du kan exempelvis ställa frågor till kunden eller göra vissa bakgrundskontroller. I vissa fall framgår affärsförbindelsens syfte och art redan vid etableringen av förbindelsen, medan det i andra fall krävs mer efterforskningar.

Fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen

Dina rutiner och riktlinjer ska säkerställa att pågående affärsförbindelser följs upp löpande och vid behov. Detta i syfte att säkerställa att kundkännedomen är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Uppföljningen kan exempelvis avse förnyade kontroller av företrädare och verkliga huvudmän samt affärsförbindelsens syfte och art.

Anpassade åtgärder när kundrelationen är förknippad med låg eller hög risk

Av rutinerna och riktlinjerna ska det framgå hur du anpassar dina åtgärder för kundkännedom efter din riskbedömning av den enskilda kunden. De kundkännedomsåtgärder som anges i detta informationsmaterial är grundläggande och ska som utgångspunkt vidtas när det rör sig om en kund som är förknippad med normal risk. Om risken bedöms vara låg, är det tillräckligt med förenklade åtgärder. En förenklad åtgärd kan exempelvis vara att utföra identitetskontroll av kunden efter det att en affärsförbindelse har ingåtts. Om risken i stället bedöms vara hög, krävs det skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom. Ett exempel på en skärpt åtgärd är att du frågar om kundens ekonomiska situation och varifrån pengarna kommer samt kontrollerar kundens uppgifter.

Dokumentationen av de vidtagna åtgärderna

Av rutinerna och riktlinjerna ska det framgå hur du dokumenterar dina kundkännedomsåtgärder. Av rutinen kan det exempelvis framgå om du sparar handlingarna och uppgifterna elektroniskt eller i pappersform. Du kan också beskriva om du har valt att spara kopior på kontrollerade id-handlingar eller om du antecknar giltighetsdatum och identitetsnummer.

Åtgärder som behöver vidtas om tillräcklig kundkännedom inte uppnås

Du som verksamhetsutövare får inte ingå eller upprätthålla en affärsförbindelse med en kund utan att först ha uppnått kundkännedom. Du får inte heller utföra enstaka transaktioner om du saknar tillräcklig kännedom om din kund.

Vill du veta mer om kundkännedom? Mer information hittar du på länsstyrelsernas respektive webbplats.

Övervakning och rapportering till Finanspolisen

Av dina rutiner och riktlinjer ska det framgå att du ska övervaka dina pågående affärsrelationer och bedöma enstaka transaktioner. Övervakningen syftar till att du ska upptäcka aktiviteter och transaktioner som avviker från vad du har anledning att räkna med utifrån din kännedom om dina kunder, de produkter och tjänster som erbjuds, uppgifter som kunden lämnar samt övriga omständigheter.

Av rutinerna och riktlinjerna ska det också framgå att en affärsförbindelse inte får etableras och en transaktion inte får utföras om du misstänker att kundens tjänster eller produkter kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Det ska även framgå av dina rutiner och riktlinjer att du har en skyldighet att rapportera misstänkta transaktioner och aktiviteter till Finanspolisen samt att det är förbjudet att berätta för den misstänkte eller någon utomstående att en rapport har lämnats (meddelandeförbud).

Du ska snabbt kunna lämna fullständiga uppgifter till Finanspolisen. Du ska kunna svara på om du under de senaste fem åren har haft en affärsförbindelse med en viss person och i så fall om förbindelsens art.

Bevarande av handlingar och uppgifter

Som verksamhetsutövare ska du ha rutiner och riktlinjer för vilka handlingar och uppgifter som du sparar. Detsamma gäller för de personuppgifter som du behandlar.

De handlingar och uppgifter som ska sparas är:

- Dina åtgärder för att uppnå kundkännedom.
- Uppgifter om avvikelser eller misstänkta aktiviteter och transaktioner. Du ska spara uppgifterna oavsett om du har utfört transaktionen eller inte och oavsett om du har rapporterat om avvikelser till Finanspolisen eller inte. Din bedömning i anledning av den misstänkta aktiviteten och transaktionen ska också sparas.
- Alla transaktioner som sker inom ramen för din affärsförbindelse med kunden eller vid enstaka transaktioner med kunder som du ska uppnå kundkännedom om.

Handlingarna och uppgifterna kan sparas elektroniskt eller i pappersform. Det viktiga är att de bevaras på ett betryggande sätt samt att det framgår av dina rutiner och riktlinjer hur dina handlingar och uppgifter sparas. Handlingarna och uppgifterna ska också vara ordnade så att de är lättåtkomliga och sökbara. På begäran ska du kunna lämna uppgifterna till Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, länsstyrelsen eller någon annan behörig myndighet.

Som utgångspunkt ska du spara handlingarna och uppgifterna i fem år från det att transaktionen utfördes eller att affärsförbindelsen avslutades. Som verksamhetsutövare under penningtvättsregelverket har du rätt att behandla personuppgifter för att uppfylla dina skyldigheter enligt lagen och länsstyrelsens föreskrifter. När det gäller ditt arbete med åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism har penningtvättslagen företräde framför bestämmelserna om hantering av personuppgifter i dataskyddsförordningen och dataskyddslagen.

Intern kontroll

Det är viktigt att det finns en intern ansvarsfördelning för att säkerställa att skyldigheterna enligt penningtvättslagen och länsstyrelsens föreskrifter fullgörs. Du ska därför ha rutiner och riktlinjer för intern kontroll i din verksamhet. Av rutinerna och riktlinjerna ska det framgå vilken eller vilka av nedanstående funktioner som har utsetts och vem som innehar respektive funktion. Det ska också framgå hur de interna kontrollerna genomförs för att säkerställa efterlevnaden av penningtvätsregelverket.

Oavsett vad du driver för verksamhet ska du utse en person som ansvarar för verksamhetens regelefterlevnad och interna kontroll samt rapportering till Finanspolisen.

Beroende på verksamhetens storlek och art kan du i stället behöva utse någon eller några av följande funktioner för att säkerställa företagets regelefterlevnad och interna kontroll:

- En medlem av ledningsgruppen, verkställande direktören eller motsvarande som ansvarar för att företaget **genomför** de åtgärder som krävs enligt penningtvättslagen och länsstyrelsens föreskrifter.
- En centralt funktionsansvarig som ansvarar för att **kontrollera** att det finns riktlinjer, kontroller och förfaranden som effektivt hanterar verksamhetens risker för penningtvätt och finansiering av terrorism samt att rapportering sker till Finanspolisen.
- En oberoende granskningsfunktion som ansvarar för att **granska** de interna riktlinjer, kontroller och förfaranden som hanterar verksamhetens risker för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Anställda och uppdragstagare

Har du anställda, uppdragstagare eller någon annan som på liknande grund deltar i din verksamhet? Då krävs det att du har rutiner och riktlinjer för lämplighetsprövning av de personer som utför arbetsuppgifter av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Rutinerna och riktlinjerna ska också omfatta skydd från hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder. Därutöver ska du se till att alla anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i din verksamhet får information och utbildning.

Lämplighetsprövning

Dina rutiner och riktlinjer ska säkerställa att anställda och uppdragstagare är lämpliga för de uppgifter som de ska utföra. Det kan exempelvis vara lämpligheten av en anställd eller uppdragstagare som ska hantera stora summor kontanter i en varuhandel och det ansvar detta innebär i form av att vidta kundkännedomsåtgärder.

Kontrollen av lämpligheten ska vara proportionerlig i förhållande till personens arbetsuppgifter och funktion samt riskerna i verksamheten. Bedömningen av om en person är lämplig för de tilltänkta arbetsuppgifterna innebär i praktiken det som ett normalt anställningsförfarande syftar till. Lämplighetsprövningen kan därför i normalfallet utgå från sådana intyg, betyg, referenser och intervjuer med mera vilket du som arbetsgivare normalt använder för att besluta i ett anställningsärende. Det kan också finnas situationer när det är motiverat med ytterligare kontroller av lämpligheten.

Skydd från hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder

Det är viktigt att anställda, uppdragstagare eller någon annan som på liknande grund deltar i din verksamhet har en trygg och säker arbetsmiljö när de fullgör skyldigheter enligt

penningtvättsregelverket. Som verksamhetsutövare är du skyldig att ha rutiner och riktlinjer samt vidta de åtgärder som behövs för detta. Det är viktigt att minimera risken för att det uppstår obehagliga situationer för såväl kunden som den anställda eller uppdragstagaren. Vid genomförandet av kundkännedomsåtgärder kan risken för detta minska om kunden får tydlig information om vilka frågor du som verksamhetsutövare är skyldig att ställa enligt penningtvättsregelverket. Omfattningen av rutinerna och riktlinjerna för skydd från hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder bestäms av den allmänna riskbedömningen, eventuell hotbild, verksamhetens art och liknande omständigheter.

Förbud mot repressalier

Du som verksamhetsutövare får inte utsätta en anställd, en uppdragstagare eller någon annan som på liknande grund deltar i din verksamhet för repressalier på grund av att personen har agerat i enlighet med penningtvättsregelverket. Om du som verksamhetsutövare vidtar repressalier kan det utgöra grund för skadeståndsanspråk.

Information och utbildning

Du ska se till att anställda och uppdragstagare fortlöpande får den utbildning och information som behövs för att du som verksamhetsutövare ska kunna fullgöra skyldigheterna enligt penningtvättslagen och länsstyrelsens föreskrifter. Utbildningen och informationen ska innehålla relevanta delar av det gällande penningtvättsregelverket, verksamhetens allmänna riskbedömning samt rutinerna och riktlinjerna som gäller för verksamheten. Dina anställda och uppdragstagare behöver också information som underlättar för dem att upptäcka och hantera misstänkta transaktioner. En anställd redovisningskonsult kan exempelvis behöva ha kunskap om era rutiner för kundkännedom, vad som gäller vid nekande av en kund och vad som kan vara en misstänkt transaktion.

Utbildningen och informationen ska utformas utifrån de risker som du har identifierat i din allmänna riskbedömning. När den allmänna riskbedömningen uppdateras ska utbildningen anpassas därefter. Utbildningens innehåll och frekvens ska också anpassas utifrån de anställdas och uppdragstagarnas arbetsuppgifter och funktioner.

Genomförda utbildningar ska dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå vad utbildningen innehåller, namnen på deltagarna samt datumet för utbildningen.

Tänk på följande!

- Rutinerna och riktlinjerna ska utgå från den allmänna riskbedömningen.
- Du ska dokumentera rutinerna och anpassa dem efter nya och förändrade risker för penningtvätt och finansiering av terrorism.
- Du ska utvärdera rutinerna och riktlinjerna regelbundet, minst en gång per år, och anteckna datumet för varje utvärdering.
- Om du efter din utvärdering anser att det finns behov av att ändra eller komplettera rutinerna ska dokumentet uppdateras.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland

Länsstyrelsen i Skåne län
Växel: 010-224 10 00
E-post: skane@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i Stockholms län
Växel: 010-223 10 00
E-post: stockholm@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Växel: 010-224 40 00
E-post: vastragotaland@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se